

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

[6. Vtrum aqua sit vino permiscenda.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

AD QVARTVM dicendum, q̄ quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non potest confici hoc sacramentum (ut dictum est) * ideo magis attenditur circa panem differentia azy mi & fermentati, quam circa aquam baptismi, d̄fra calidi & frigidi: possit enim tanta esse corruptio fermenti, quod ex eo non possit confici sacramentum.

ARTICVLVS V.

Verum vinum vitis sit propria materia huius sacramenti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ non sit propria materia huius sacramenti vinum vitis: sicut enim aqua est materia baptismi, ita uinum est materia huius sacramenti: sed

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

in qualibet aqua potest fieri baptismus: ergo in quolibet uino (puta malorum granatorum, uel mororum, aut huiusmodi) potest confici hoc sacramentum, p̄ferim cum in quibusdam terris, uites non crescant. ¶ Præter. Acetum est quædam species uini, quod de uite sumitur: ut s̄sido. * dicit: sed de aceto non potest confici hoc sacramentum. ergo uidetur quod uinum vitis non sit propria materia huius sacramenti.

¶ Præter. Sicut de uite sumitur uinum depuratum, ita etiam agresta & mustum: sed de his non uidetur posse confici hoc sacramentum, secundum illud * quod in sexta synodo legitur, Didicimus, q̄ in quibusdam ecclesijs sacerdotes sacrificio oblationis coniungunt uuas, & sic simul utrumque populo dispensant: præcipimus igitur, ut nullus sacerdos hoc ulterius faciat. & Iulius Papa s̄ reprehendit quosdam, qui expressum uinum in sacramento dominici calicis, offerunt. ergo uidetur quod uinum vitis non sit propria materia huius sacramenti.

SED CONTRA est, quod sicut Dominus se comparauit grano frumenti, ita etiam se comparauit uiti, dicens Ioan. 15. ego sum uitis uera: sed solus panis de frumento, est materia huius sacramenti, ut dictum est. * ergo solum vinum de uite, est propria materia huius sacramenti.

RESPON. Dicendum, quod de solo uino uitis potest confici hoc sacramentum. Primum quidem, propter institutionem Christi, qui in uino uitis hoc sacramentum instituit, ut patet ex eo qd̄ ipse dicit Matth. 26. circa institutionem huius sacramenti, nõ bibam amodo de hoc genimine uitis. Secundò, quia sicut dictum est, * ad materiam sacramentorum assumitur id, quod proprie & communiter habet talem speciem. Proprie autem uinum dicitur, quod de uite sumitur: alij uero liquores, uinũ dicuntur, secundum quandam similitudinem ad uinum uitis. Tertio, quia uinum uitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritualis lætitia: quia scriptum est, quod uinum lætificat cor hominis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illi liquores non dicuntur proprie uinum, sed secundum similitudinem. Potest autem uerum uinum ad terras illas deferri, in quibus uites non cresunt, quantum sufficit ad hoc sacramentum.

AD SECUNDVM dicendum, quod uinum fit acetum per corruptionem: unde non fit reuictus de aceto in uinum, ut d̄s 8. Meta. * & ideo sicut de pane

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

Super Questionis septimae s̄ma quartae articuli quintum. Nat. 7. memento supra ad. clorū & ap. p̄ca ad propositum, & vide vnam non esse consecrabilem: quia non conuenit vinum sub forma portabili: sed manducabili.

A totaliter corrupto non potest confici hoc sacramentum, ita nec de aceto. Potest tamen confici de uino accescenti, sicut & de pane, qui est in uia ad corruptionem: licet peccet conficiens, ut prius dictum est. *

AD TERTIUM dicendum, q̄ agresta est in uia generationis: & ideo nondum habet speciem uini, & propter hoc de ea non potest confici hoc sacramentum. mustum autem iam habet speciem uini: nam eius dulcedo attestatur digestionem, quæ est completio à naturali calore, ut d̄s in 4. Meteo. * & ideo de musto potest confici hoc sacramentum: non tñ debent uia integræ huic sacro misceri: quia iam esset ibi aliquid præter uinum. Prohibetur etiam ne mustum statim expressum de uua, in calice offeratur: quia hoc est indecens propter impuritatem musti. Potest tamẽ in necessitate fieri: dicitur * enim ab eodem Iulio Papa, si necesse fuerit, botrus in calicem prematur.

ARTICVLVS VI.

Verum aqua sit uino permiscenda.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ aqua non sit uino permiscenda. Sacrificium n. Christi figuratum fuit per oblationem Melchisedech, qui Genes. 4. non legitur obtulisse, nisi panem & uinum. ergo uidetur quod in hoc sacramento non debeat adiungi aqua.

¶ 2 Præter. Diuersorum sacramentorum diuersæ sunt materie: sed aqua est materia baptismi. ergo non debet assumi ad materiam huius sacramenti.

¶ 3 Præter. Panis & uinum sunt materia huius sacramenti: sed panis nihil adiungitur. ergo nec uino debet aliquid adiungi.

SED CONTRA est, quod Alexand. * papa scribit: In sacramentorum oblationibus, quæ inter missarum solennia Domino offeruntur, panis tantum & uinum aqua permiscum, in sacrificium offerantur.

RESPON. Dicendum, quod uino, quod offertur in hoc sacramento, debet aqua misceri. Primum quidem, propter institutionem: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc sacramentum instituerit in uino aqua permiscum, secundum morem illius terræ. unde & Prouerb. 9. dicitur, Bibite uinum, quod miscui uobis. Secundum, quia hoc conuenit representationi dominicæ passionis. unde dicit Alex. Papa. Non debet in calice Domini aut uinum solum, aut aqua sola offerri: sed utrumque permiscum: quia utrumque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Tertio, quia hoc conuenit ad significandum effectum huius sacramenti, qui est unio populi Christiani ad Christum: quia ut Iulius Papa dicit, ¶ uidemus in aqua populum intelligi, in uino uero ostendi sanguinem Christi. ergo cum in calice uino aqua miscetur, Christo populus adunatur. Quarto, quia hoc competit ad ultimum effectum huius sacramenti, qui est introitus ad uitam æternam. unde Amb. * dicit in lib. de sacramentis, redundat aqua in calicem, & salit in uitam æternam.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut Amb. ¶ dicit ibidem, sicut sacrificium Christi significatum est per oblationem Melchisedech, ita etiam significatum est per aquam, quæ in crebro fluxit de petra, secundum Tertiam Thomæ. GG 3 illud

Super Questionis 74. Artic. sextum.

In art. 6. aduerte ne credas dicentibus Grecos offerre calicem Domini cū uino tñ: hoc. n. Armeni, non Græci, olim faciebant, ut patet in Conc. Flo. sub Eugē. 1111. Vbi decretum est, ut etiã ipsi Armeni se cū uino uerso orbe Christiano conformet, omnesque Latinorum Græcorumque ecclesias imitãdo, in calicis oblatione paululũ aqua uino admisceant.

Alex. 1. 7. epi. ad omnes si deles a medio illius, to. 4. Cõcil.

Alex. 1. 7. epi. ad oēs orth. a medio illius tom. 7. Concil.

Hf de cõse. dist. 2. e. c. cõ omne crimẽ, circa med.

* Lib. 7. de sacra. exp. 1. 2. med. to. 4. Eod. lib. 5. c. 1. to. 4.

Art. 3. huius ¶ ad 4. arg.

Lib. 4. c. 7. primum a primo

Eod. loco in arg. citato. & hf de cõsec. dist. 2. e. c. omne crimẽ, in med.

4. dist. 11. q. 2. r. 4. q. 1. c. 1. Corin. 11. lect. 6.

Art. 3. huius ¶ ad 4. arg.

Lib. 4. c. 7. primum a primo

Eod. loco in arg. citato. & hf de cõsec. dist. 2. e. c. omne crimẽ, in med.

4. dist. 11. q. 2. r. 4. q. 1. c. 1. Corin. 11. lect. 6.

In 1. 7. epi. ad omnes si deles a medio illius, to. 4. Cõcil.

Alex. 1. 7. epi. ad oēs orth. a medio illius tom. 7. Concil.

Hf de cõse. dist. 2. e. c. cõ omne crimẽ, circa med.

* Lib. 7. de sacra. exp. 1. 2. med. to. 4. Eod. lib. 5. c. 1. to. 4.

Art. 3. huius ¶ ad 4. arg.

Lib. 4. c. 7. primum a primo

Eod. loco in arg. citato. & hf de cõsec. dist. 2. e. c. omne crimẽ, in med.

4. dist. 11. q. 2. r. 4. q. 1. c. 1. Corin. 11. lect. 6.

In 1. 7. epi. ad omnes si deles a medio illius, to. 4. Cõcil.

Illud prima Corinth. 10. Bibebant autem de spiri-
tuali conseqente eos petra.

AD SECUNDVM dicendum, quod aqua assumi-
tur in baptismo ad usum ablutionis. In hoc autem
sacramento assumitur ad usum refectiois, secun-
dum illud Psal. 32. Super aquam refectiois educa-
uit me.

AD TERTIVM dicendum, quod panis ex aqua &
farina conficitur: & ideo cum uino aqua miscetur,
neutrum sine aqua existit.

Super Quaestiois 74.
Articulus septimus.

ARTICVLVS VII.
Vtrum permissio aquae sit de necessitate

IN ar. 7. circa aqua,
ex qua fit panis pro
sacramento, vide ra-
tionem littera in calce
articuli, ad probandum
quod oportet esse a-
quam veram & natu-
ralem, & suscipere illa
ut rationabilem. An
autem sit necessaria
cogitatione opus est.
& ratio est eadem cu
superius dictis de di-
uerfis speciebus gra-
norum componentium
panem: quia enim ad
sacramentum sufficit,
quod sit verus panis, si
panis verus potest fieri
ex aqua artificiali,
(pura rosacea) con-
sequens est, quod non est
de necessitate sacra-
menti aqua naturalis.
An aut panis confe-
ctus ex farina & aqua
rosacea, esset verus pa-
nis, experientia com-
probandum esset, vi-
dendo, in quo differ-
ret ab alijs panibus.
nam si solo odore ro-
sarium differre appa-
reret, crederem ipsum
eiusdem esse speciei
cum alijs, cum aqua
non sit pars essentia-
lis panis: sed materia
transiens eiusdem: no-
enim permanet aqua
secundum seipsam in
pane: sed panis est ter-
tia res resultans ex co-
mitione farinae & a-
quae per palatam deco-
ctionem: non est autem
remorum diuersarum
specierum res posse esse
materiam transeun-
tem respectu alicuius
vnius etiam homoge-
nei, ut patet de his, ex
quibus generatur san-
guis.

Et haec etiam suffi-
ciant pro octauo arti-
culo.

refertur ad significandam participationem huius
sacramenti a fidelibus, quantum ad hoc, quod per
aquam mistam uino, significatur populus aduna-
tus Christo, ut dictum est: & hoc ipsum quod
de latere Christi pendens in cruce aqua profu-
xit, ad idem refertur: quia per aquam significatur
ablutio peccatorum, quae fiebat per passionem Chri-

sti. Dictum est * autem supra, quod hoc sacramen-
tum perficitur in consecratione materia: usus au-
tem fidelium non est de necessitate sacramenti: sed
est aliquid consequens ad sacramentum. & ideo
consequens est, quod appositio aquae, non sit de neces-
sitate sacramenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum il-
lud Cypriani est intelligendum, secundum quod
dicitur illud esse non posse, quod conuenienter ef-
se non potest. & sic similitudo illa attenditur qua-
rum ad id, quod debet fieri, non autem quantum ad
necessitatem: nam aqua est de essentia panis, non
autem de essentia uini.

AD SECUNDVM dicendum, quod effusio sanguinis
directe pertinebat ad ipsam Christi passionem: est
enim naturale corpori humano vulnerato, quod
ex eo profuat sanguis: sed effusio aquae non fuit
de necessitate passionis: sed ad demonstrandum ef-
fectum passionis, qui est ablutio a peccatis, & refri-
gerium contra ardorem concupiscentiae: & ideo
aqua non seorsum offertur a uino in sacramento,
sicut uinum offertur seorsum a pane: sed aqua of-
fertur uino permista, ut ostendatur quod uinum per
se pertinet ad hoc sacramentum, tanquam de eius
necessitate existens, aqua autem secundum quod
adiungitur uino.

AD TERTIVM dicendum, quod quia admissio aquae
ad uinum non est de necessitate sacramenti, no-
refert quantum ad sacramenti necessitatem, quaeun-
que aqua miscetur uino, siue naturalis, siue artifi-
cialis, ut rosacea: quamuis quantum ad conuenien-
tiam sacramenti, peccet qui aliam aquam miscet,
nisi naturalem & ueram: quia de latere Christi
pendentis in cruce aqua uera profluxit, non hu-
mor phlegmaticus, ut quidam dixerunt, ad of-
fendendum quod corpus Christi erat uere compositum
ex quatuor elementis, sicut per sanguinem fluentem
ostendebatur, quod erat compositum ex quatuor hu-
moribus, ut Innocentius tertius dicit in quadam de-
cretal. * quia uero admissio aquae ad farinam, est
de necessitate huius sacramenti, utpote constituit
substantiam panis, si farina admisceretur aqua ro-
sacea, uel quicumque alius liquor, quam uera aqua,
non posset ex eo confici sacramentum: quia non
esset uerus panis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod oportet
teat aquam in magna quantitate apponi. sicut
enim sanguis de latere Christi sensibilibiter fluxit, ita
& aqua, unde dicitur Ioan. 9. Qui uidit, testimo-
nium perhibuit: sed aqua non posset sensibilibiter ef-
se in hoc sacramento, nisi in magna quantitate po-
neretur. ergo uidetur, quod aqua debeat apponi in
magna quantitate.

¶ 2. Praet. Parua aqua multo uino admista, corrup-
pitur: quod autem corruptum est, iam non est. er-
go idem est apponere parum de aqua in hoc sacra-
mento: & nihil apponere: sed non licet nihil appo-
nere. ergo non licet parum apponere.

¶ 3. Praet. Si sufficeret parum apponere, per conse-
quens esset sufficiens, quod quia aqua in totum dolum
projiceretur: sed hoc uideretur ridiculum. ergo non
sufficit, quod parua quantitas apponatur.

SED CONTRA est, quod extra de celebratione mis-
sarum dicitur: * Perniciosus in tuis paribus inoleuit
abusus.

Inse. q. 83. ar.
6. ad 2. & 6.
& 4. dist. 11.
q. 2. ar. 4. q. 2.
q. 3. & 10. o.
rim. 11. q. 6.
Lib. 2. epist.
epist. 1. inter
sine & med.

Lib. 2. epist.
inter finem
& medium.

Ar. praeced.

De eodem
quod
panis
autem
dicitur
Christi

In
bodo
per
pau
secun
secun
cum
cristi.

In
decr.
pau
pau